

Wrocław, 15.12.2021 r.

dr hab. Witold Kowal, prof. UE
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120
53-345 Wrocław

Recenzja
osiągnięć naukowych Pani dr Agnieszki Hajdukiewicz w związku z postępowaniem
habilitacyjnym

Przygotowana recenzja zawiera ocenę osiągnięć naukowych Pani dr Agnieszki Hajdukiewicz. Zawarte w recenzji opinie podzielone zostały na pięć części, które dotyczą podstawy formalnej recenzji, oceny monografii wskazanej jako osiągnięcia naukowe, będącej podstawą postępowania habilitacyjnego, oceny aktywności naukowej oraz innych osiągnięć naukowych, uwag w odniesieniu do pozostałego dorobku oraz konkluzji.

Podstawa formalna

Podstawę formalną opracowania recenzji stanowią:

- pismo Pana Prof. dr hab. Pawła Lula, Prorektora ds. Nauki Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie z dnia 19.10.2021 r. informujące o powołaniu w charakterze recenzenta w skład Komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Agnieszce Hajdukiewicz oraz o przygotowanie recenzji osiągnięć naukowych i aktywności naukowej Pani dr Agnieszki Hajdukiewicz;
- pismo Pana Prof. dr hab. Krzysztofa Wacha, Przewodniczącego Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie z dnia 18.10.2021 r. o powołaniu przez Radę Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Agnieszce Hajdukiewicz w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse, wszczętym w dniu 2 czerwca 2021 r.;
- pismo Pana prof. dr hab. Bronisława Sitek, Sekretarza Rady Doskonałości Naukowej z dnia 11.10.2021 r. w sprawie wyznaczenia części składu komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Agnieszce Hajdukiewicz w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse, wszczętym w dniu 2 czerwca 2021 r.;
- Uchwała Senatu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 50/2020 z dnia 23 listopada 2020 r. zmieniająca Uchwałę Senatu nr 54/2019 z dnia 23 września 2019 r. w sprawie zasad postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie;
- Uchwała Senatu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 54/2019 z dnia 23 września 2019 r. w sprawie zasad postępowania w sprawie nadania stopnia doktora

habilitowanego w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie, wraz z załącznikiem do tej Uchwały;

- Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku (Dz. U. z 2021 r., poz. 478 z późn. zmianami).

Zgodnie z art. 219 ust.1 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. roku stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
  - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
  - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
  - c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;
- 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagraniczej.

Za podstawę do dokonania oceny osiągnięcia naukowego Pani dr Agnieszki Hajdukiewicz posłużyła dokumentacja obejmująca osiągnięcie naukowe oraz pozostały dorobek Habilitantki. Dokumentacja ta obejmowała:

- Wniosek z dnia 26.05.2021 r. o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse;
- Dane wnioskodawcy (załącznik 1);
- Kopię dyplomu o nadaniu Agnieszce Hajdukiewicz przez Radę Wydziału Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Krakowie stopnia doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii, z dnia 18 października 2000 r. (załącznik 2);
- Autoreferat sporządzony dla celów postępowania habilitacyjnego (załącznik 3);
- Wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse (załącznik 4);
- Monografię naukową pt. *Oznaczenia geograficzne produktów rolno-spożywczych w relacjach handlowych Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2020, wskazaną jako osiągnięcie naukowe Habilitantki;
- Wybrane publikacje dorobku naukowego nie wchodzącego w skład osiągnięcia naukowego (w sumie 14 publikacji);
- Aktualizacja cytowań publikacyjnych Pani dr Agnieszki Hajdukiewicz według stanu na dzień 27.10.2021 r.

Na podstawie analizy wyżej wymienionych materiałów mogę stwierdzić, iż zakres udostępnionych do recenzji dokumentów jest zgodny z wymaganiami zawartymi w art. 220 ust. 2 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku oraz art. 2 pkt.2 Uchwała Senatu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 54/2019 z dnia 23 września 2019 r. w sprawie zasad postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie.

Ocena monografii naukowej wskazanej jako osiągnięcia naukowe, będącej podstawą postępowania habilitacyjnego

Pani dr Agnieszka Hajdukiewicz we wniosku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego wskazała jako główne osiągnięcie naukowe monografię pt. *Oznaczenia geograficzne produktów rolno-spożywczych w relacjach handlowych Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2020 (s. 251, recenzentami wydawniczymi była Pani dr hab. Marzanna Katarzyna Witek-Hajduk, prof. SGH oraz Pani dr hab. Krystyna Żołądkiewicz, prof. UG). Publikacja ta spełnia wymóg formalny art. 219 ust.1 pkt. 2 lit. a Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r.

Na dokonaną poniżej ocenę wskazanej monografii jako osiągnięcia naukowego składać się będzie analiza sposobu sformułowania problemu, struktury monografii, zastosowanych metod badawczych oraz uzyskanych wyników badań.

Monografia pt. *Oznaczenia geograficzne produktów rolno-spożywczych w relacjach handlowych Unii Europejskiej* poświęcona jest oznaczeniom geograficznym rozumianym zarówno jako *identyfikacja towaru pochodzącego z danego terytorium*, jak również *wskazująca unikatowe cechy nieodłącznie związane ze specyficznym środowiskiem, z którego się wywodzi (tzw. terroir)*, które umożliwiają producentom i eksporterom uzyskanie przewagi konkurencyjnej na rynku, opartej na wyróżnianiu się z uwagi na *unikatowość produktu i region pochodzenia towarów*. Tytuł monografii został sformułowany spójnie i lokuje ją we wskazanej we wniosku dyscyplinie naukowej.

Intencją Habilitantki było wypełnienie ocenianą monografią zaobserwowanej luki badawczej, dotyczącej oznaczeń geograficznych. Zdaniem Habilitantki w *literaturze przedmiotu można znaleźć wiele opracowań na temat wykorzystania oznaczeń geograficznych jako narzędzia rozwoju obszarów wiejskich*. Propozycja Habilitantki polega na *uwzględnieniu dualnej natury oznaczeń geograficznych i rozpatrywaniu ich zarówno w kategoriach szans dla rozwoju eksportu produktów rolno-spożywczych, jak również barier wynikających z tego, że w pewnych warunkach regulacje dotyczące oznaczeń geograficznych mogą stanowić narzędzie protekcyjnego polityki*. Rzeczywiście, w literaturze przedmiotu brakuje publikacji, które uwzględniałyby problem oznaczeń geograficznych z perspektyw wskazanej przez Habilitantkę.

Cel główny pracy został sformułowany jako *identyfikacja ekonomicznych funkcji oznaczeń geograficznych produktów rolno-spożywczych i regulacyjnych aspektów ich stosowania w handlu międzynarodowym oraz ocena ich znaczenia dla rozwoju relacji handlowych Unii Europejskiej z krajami trzecimi*. Analizując cel główny należy zwrócić

M. Kowal

uwagę, iż został on sformułowany adekwatnie do tytułu monografii.

Przyjęty w pracy cel główny posłużył do rozwinięcia opisu problemu badawczego, co zostało dokonane poprzez sformułowanie celów szczegółowych, pytań badawczych, tezy głównej oraz hipotez.

Habilitantka cel główny pracy rozwinęła w 7 celów szczegółowych o charakterze teoretycznym (*teoretyczno-przeglądowym*) i empirycznym. W warstwie *teoretyczno-przeglądowym* sformułowane zostały 3 cele szczegółowe:

- C1: Przedstawienie uzasadnienia ekonomicznego oznaczeń geograficznych, zidentyfikowanie oraz omówienie głównych korzyści i ograniczeń związanych z ich stosowaniem.*
- C2: Rozpoznanie głównych różnic w systemach i zasadach ochrony oznaczeń geograficznych na świecie.*
- C3: Rozpoznanie przyczyn kontrowersji i konfliktów wokół kwestii ochrony oznaczeń geograficznych w wielostronnych stosunkach handlowych, a także w negocjacjach bilateralnych umów handlowych Unii Europejskiej.*

W warstwie empirycznej zostały sformułowane 4 cele:

- C4: Ustalenie zakresu ochrony unijnych oznaczeń geograficznych zarówno na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej, jak i na rynkach zagranicznych.*
- C5: Zidentyfikowanie głównych trendów w unijnym eksporcie do krajów trzecich towarów rolno-spożywczych posiadających oznaczenia geograficzne.*
- C6: Określenie potencjalnych zależności pomiędzy liczbą chronionych unijnych oznaczeń geograficznych (na rynku wewnętrznym oraz w stosunkach z krajami spoza UE) a udziałem w całkowitym eksporcie produktów rolno-spożywczych krajów Unii Europejskiej (uwzględniającym obroty wewnątrzunijne oraz wymianę z krajami trzecimi).*
- C7: Zidentyfikowanie szans i barier rozwoju polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych posiadających oznaczenia geograficzne.*

Na podstawie analizy sformułowanych celów mogę stwierdzić, iż cele szczegółowe C1-C6 lokują się w zakresie pracy wyznaczonym jej tytułem oraz celem głównym. Ostatni cel szczegółowy (C7) wykracza poza wskazany zakres pracy. Należy traktować go jako dodatkowe zadanie badawcze, które nie wynika bezpośrednio z ram wyznaczonych tytułem monografii oraz celem głównym. W ocenie ogólnej należy uznać, iż Habilitantka poprawnie rozwinęła cele szczegółowe, które w większości są adekwatne do przyjętego celu głównego. Moje zastrzeżenia budzi podział tych celów na teoretyczne i empiryczne. Uważam, iż za cel teoretyczny można uznać jedynie C1. Niestety, wprowadzona nazwa *cele teoretyczno-przeglądowe*, zaciera jednoznaczność w klasyfikacji celów tej grupy.

Na kolejnym poziomie definiowania problemu badawczego Habilitantka rozwinęła 7 pytań badawczych (patrz s. 15). Zgodnie z umieszczonym w autoreferacie schematem, przedstawiającym relacje między sformułowanymi celami, pytaniami badawczymi i hipotezami (patrz Załącznik 3, rys. 2, s. 7), trzy pierwsze pytania badawcze (PB1-PB3) stanowią odpowiednio rozwinięcie trzech celów szczegółowych (C1-C3). Rozwinięciem trzech innych celów szczegółowych są pozostałe pytania badawcze, tj. odpowiednio PB4-PB5 dla C4-C5 oraz PB6-PB7 dla C7. Analiza sformułowanych pytań badawczych oraz ich relacji z celami szczegółowymi pozwala zauważyć, iż na ogół są one

M. Kowal

poprawnie rozwinięte i przyporządkowane. Należy jednak zwrócić uwagę, iż *PB1* nie odnosi się bezpośrednio do *C1*. Warto także zwrócić uwagę, iż dwa pytania badawcze (*PB6-PB7*) odnoszą się do celu szczegółowego, który wykracza poza ramy pracy, wyznaczone jej tytułem i celem głównym.

Dla oceny osiągnięcia naukowego istotna jest nie tylko ocena problemu badawczego przez pryzmat postawionych celów i pytań badawczych, ale także z perspektywy „zdań naukowych”, mających stanowić wynik przeprowadzonych badań. W przypadku ocenianej monografii stanowią je teza główna oraz hipotezy. Habilitantka sformułowała tezę główną, którą wyraziła w następujący sposób: *oznaczenia geograficzne stanowią współcześnie coraz ważniejszy instrument regulacyjny w rolnictwie i handlu rolno-spożywczym, co przyczynia się do wzrostu znaczenia tej kwestii w negocjacjach międzynarodowych umów handlowych i w kształtowaniu relacji handlowych z partnerami zagranicznymi*. Jak można zauważyć, przyjęta teza koresponduje z celem głównym pracy.

W pracy sformułowano także dwie hipotezy:

- H1. Istnieje dwukierunkowa dodatnia zależność między wynikami w eksporcie produktów rolno-spożywczych krajów członkowskich Unii Europejskiej a zakresem ochrony oznaczeń geograficznych pochodzących z tych państw na rynku wewnętrznym UE;*
- H2. Istnieje dodatni związek między wynikami w eksporcie produktów rolno-spożywczych krajów członkowskich Unii Europejskiej do państw trzecich a zakresem ochrony ich oznaczeń geograficznych na rynkach zagranicznych zapewnionej na mocy bilateralnych umów o wolnym handlu nowej generacji i DCFTA.*

Zgodnie z umieszczonym w autoreferacie schematem, przedstawiającym relacje między sformułowanymi celami, pytaniami badawczymi i hipotezami (patrz Załącznik 3, rys. 2, s. 7), weryfikacja obu hipotez ma umożliwić realizację celu *C6*. Przyjęte hipotezy są właściwie odniesione do sformułowanego celu szczegółowego. Pewien niedosyt stanowi to, iż są to jedyne hipotezy sformułowane w pracy.

Oceniana monografia składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, aneksu (obejmującego m.in. tabele przedstawiającą *liczby unijnych oznaczeń geograficznych produktów rolno-spożywczych chronionych na mocy wybranych umów handlowych nowej generacji i DCFTA, podpisanych lub wynegocjowanych przez UE z partnerami handlowymi oraz narzędzia pomiarowe, tj. kwestionariusz wywiadu*) oraz wymagane spisy (literatury, spis tabel i spis rysunków). Trzy pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny (*teoretyczno-przeglądowy*), a dwa kolejne prezentują wyniki badań empirycznych. Przyjęta zatem struktura monografii jest poprawna. Analiza bibliografii pozwala zauważyć, iż monografia została przygotowana w oparciu o 166 pozycji bibliograficznych, z tego większość to publikacje anglojęzyczne (tj. 106 pozycji bibliograficznych, co stanowi 64% zamieszonych w spisie literatury).

W rozdziale pierwszym (pt. *Istota i przesłanki stosowania oznaczeń geograficznych*) przedstawiono zagadnienia teoretyczne odnoszące się do istoty oznaczeń geograficznych jako własności intelektualnej, cech i funkcji oznaczeń geograficznych w ich ujęciu marketingowym, ekonomicznych-społecznych korzyści i ograniczeń ich stosowania oraz

aktual

determinant sukcesu rynkowego oznaczeń geograficznych. Znaczenie merytoryczne tej części pracy jest związane z realizacją pierwszego celu szczegółowego (C1). Po wskazaniu zasadniczych różnic między kategorią oznaczenia geograficzne, a kategoriami bliskoznacznymi (tj. oznaczenia pochodne, znaki towarowe), Habilitantka skoncentrowała się na aspektach marketingowych oraz ekonomicznych oznaczeń geograficznych. W warstwie marketingowej przede wszystkim podjęto próbę odniesienia kategorii oznaczenia geograficzne, do tak kluczowych dla marketingu kategorii jak marka czy produkt. W mojej ocenie szczególnie istotny jest tu problem relacji między oznaczeniami geograficznymi a marką, czy też znakiem towarowym. Jak można zauważyć w dalszej części monografii, przedmiotem sporów w ramach prób regulacji ochrony oznaczeń geograficznych staje się właśnie sposób rozróżniania tych kategorii. Habilitantka w swoich analizach zwróciła uwagę na zmianę relacji między marką a produktem, ale mało zdecydowanie odnotowała relacje między marką a oznaczeniami geograficznymi. Skupiła się bardziej na definiowaniu takich kategorii, jak jakość żywności czy też oznaczenia ekologiczne. W tej części monografii przedstawione zostały funkcje marki, które przypisane zostały oznaczeniom geograficznym, co nie budzi kontrowersji (zarówno sam zakres wskazanych funkcji marki jaki i ich przypisanie także do oznaczeń geograficznych). Z punktu widzenia aktualnego rozwoju wiedzy na temat marki, jak również treści dalszych analiz, w tej części pracy zabrakło analizy takich kategorii, jak wizerunek marki czy też kapitał marki, które wzmacniają funkcję promocyjną marki, co przekłada się również na konflikty wokół oznaczeń geograficznych. Jak możemy zauważyć w dalszej części monografii, skojarzenia wizerunkowe wynikające z oznaczeń geograficznych stanowią powód wykorzystywania tych nazw w znakach towarowych w krajach ograniczających regulacje związane z oznaczeniami geograficznymi (np. w Stanach Zjednoczonych). Bardziej wnikliwa charakterystyka tych kategorii pozwoliłaby rozwinąć pole do interpretacji powodów sporów wokół regulacji oznaczeń geograficznych. W ramach charakterystyki ekonomicznych aspektów funkcjonowania oznaczeń geograficznych poruszone zostały dalsze problemy, tj. ich relacji do kategorii własności intelektualne, reputacji oraz jej znaczenia dla problemu asymetrii informacji (co m.in. ma uzasadniać stosowanie oznaczeń geograficznych). Na koniec tej części pracy podjęty został wątek korzyści, barier oraz kosztów stosowania oznaczeń geograficznych. Korzyści stosowania oznaczeń geograficznych definiowane są w wielu perspektywach, od mikro- po makroekonomicznej. Osobny podpunkt poświęcony został barierom i ograniczeniom stosowania oznaczeń geograficznych, które opisane zostały z różnych perspektyw. Najwięcej miejsca poświęcono tu kosztom, jakie generują oznaczenia geograficzne. Efektem tych analiz stało się wyrażenie korzyści i kosztów użytkowania oznaczeń geograficznych, opisanych z perspektywy konsumentów oraz producentów i gestorów, jak również ich determinant sukcesu.

Rozdział drugi (pt. *Zasady i systemy ochrony oznaczeń geograficznych na świecie*) poświęcony został charakterystyce rodzajów systemów ochrony oznaczeń geograficznych, wielostronnym porozumieniom dotyczącym tych oznaczeń oraz wybranym krajowym systemom ochrony oznaczeń geograficznych. Na wstępie zdefiniowane zostały dwa zasadnicze podejścia (systemy) ochrony oznaczeń geograficznych, tj. niezależny system

Mikowal

specyficznym oznaczeń geograficznych, traktowanych jako prawo własności intelektualnych oraz oparty na istniejących znakach towarowych. Ten podział będzie miał kluczowe znaczenie w dalszej interpretacji zachowań związanych z regulacjami oznaczeń geograficznych. Poza analizą wielostronnych porozumień dotyczących oznaczeń geograficznych (w ramach TRIPS WTO czy też WIPO), Habilitantka skoncentrowała się na analizie wybranych systemów oznaczeń geograficznych, tj. Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych oraz Chin. Efektem tej części badania stało się sformułowanie różnic pomiędzy tymi trzema systemami ochrony oznaczeń geograficznych. W przedstawionych systemach ujawnia się zasadnicza rozbieżność w podejściu do oznaczeń geograficznych, która wiąże je z ochroną własności intelektualnej lub znaków towarowych (patrz tab. 2.2). Trzeci z systemów, ten pochodzący z Chin, jest systemem mieszanym. Dla mnie niezrozumiałym jest jednak sam przykład (Chiny), gdyż nie ma on istotnego znaczenia dla dalszej części badań. W tym zakresie bardziej zasadne byłoby przeanalizowanie systemów krajów, które zostały wykorzystane do analizy rozwiązań w ramach bilateralnych umów handlowych Unii Europejskiej, np. Republiki Korei, czy też Ukrainy (patrz p. 4.3). Uwzględnienie w ramach analiz systemów ochrony wymienionych powyżej krajów stworzyłoby lepszą podstawę do analiz przeprowadzonych w dalszych częściach monografii.

Rozdział trzeci (pt. *Oznaczenia geograficzne jako kwestia sporna w wielostronnych stosunkach handlowych*) poświęcony został charakterystyce oznaczeń geograficznych jako pozataryfowym środkiem polityki handlowej, celom negocjacyjnym UE w zakresie tych oznaczeń geograficznych oraz kontrowersjom wokół kwestii oznaczeń geograficznych w negocjacjach nowych rozwiązań wielostronnych. Główny punkt ciężkości tej części monografii jest skoncentrowany przede wszystkim na celach negocjacyjnych polityki handlowej UE w zakresie ochrony oznaczeń geograficznych oraz efektach realizacji tej polityki na drodze porozumień wielostronnych. We wnioskach zakreślona została linia podziałów w wyżej wymienionej kwestii, ale z naukowego punktu widzenia istotniejsze jest wskazanie szeroko rozumianych konsekwencji wdrożenia systemu ochrony oznaczeń geograficznych. Poza kosztami stworzenia samego systemu regulacji, innymi konsekwencjami urzeczywistnienia systemu ochrony oznaczeń geograficznych są nowe bariery w handlu międzynarodowym oraz ograniczenia w produkcji produktów rolno-spożywczych. W tym zakresie ujawnia się istota konfliktu traktowania oznaczeń geograficznych jako prawa do własności intelektualnej vs. znaku towarowego oraz wymiar ekonomiczny regulacji tego problemu.

Rozdział czwarty (pt. *Oznaczenia geograficzne w bilateralnych umowach handlowych Unii Europejskiej*) poświęcony został charakterystyce zakresu i priorytetów ochrony oznaczeń geograficznych w umowach bilateralnych (w tym w negocjacjach ze Stanami Zjednoczonymi) oraz analizie rozwiązań służących ochronie oznaczeń geograficznych w wybranych umowach handlowych UE. Ta część monografii stanowi zatem uzupełnienie dla rozdziału poprzedniego, w którym cele polityki handlowej UE związane z ochroną oznaczeń geograficznych są urzeczywistniane w ramach negocjacji bilateralnych. W ramach tej części monografii dokonano oceny całościowej efektów tych negocjacji (patrz p. 4.1) jak również poddano analizie wybrane przykłady (patrz p. 4.2 i p.4.3). Sama analiza efektów negocjacyjnych dokonana została dla zróżnicowanych przypadków, tj. krajów reprezentujących Stary Świat (Korea Południowa i Ukraina) i Nowy Świat (Stany

Nikola

Zjednoczone i Kanada), reprezentujących różne podejścia do systemów ochrony oznaczeń geograficznych oraz występujących w różnych pozycjach negocjacyjnych (kraju stowarzyszonego z UE i krajów niestowarzyszonych z UE). Z punktu widzenia celów badawczych istotnymi efektami tej części pracy jest to, iż wskazano kategorie produktów, których ochrona oznaczeń geograficznych budzi mniejsze lub większe kontrowersje (wina i napoje spirytusowe vs. produkty rolne i artykuły spożywcze) oraz efekty podjętych negocjacji, mierzone liczbą unijnych oznaczeń geograficznych produktów rolno-spożywczych objętych, ochroną w ramach umów bilateralnych. Jedną z istotnych konkluzji jest to, iż przenoszenie unijnych standardów w zakresie oznaczeń geograficznych *jest jednym z czynników rozwoju sprzedaży produktów rolno-spożywczych UE do krajów trzecich* (s. 150). Oczywiście, z punktu widzenia funkcjonujących systemów ochrony oznaczeń geograficznych (własność intelektualna vs. znak towarowy), fakt zawarcia samej umowy stanowiło sukces. Jednak zróżnicowana liczba unijnych oznaczeń geograficznych produktów rolno-spożywczych objętych ochroną w ramach umów bilateralnych stanowi przykład niepełnej akceptacji zakresu ochrony oznaczeń geograficznych. Z perspektywy sformułowanych celów szczegółowych efekty studiów zawarte w rozdziale 3. i 4. odnoszą się przede wszystkim do celów C2, C3 i C4.

W rozdziale piątym (pt. *Rozwój handlu produktami rolno-spożywczymi z unijnymi oznaczeniami geograficznymi*) dokonano prezentacji zasadniczych badań empirycznych związanych z realizacją sformułowanych celów badawczych. W ramach tej części pracy dokonano oceny znaczenia produktów objętych oznaczeniami geograficznymi w handlu artykułami rolno-spożywczymi UE, charakterystyki międzynarodowych konfliktów dotyczących oznaczeń geograficznych oraz oceny szans i zagrożeń rozwoju sprzedaży polskich produktów rolno-spożywczych z oznaczeniami geograficznymi na rynku międzynarodowym. Stanowi on zatem koncentrację wielu –nawet zbyt wielu – wątków tematycznych monografii. Łączenie tych wszystkich wątków powoduje niespójność treści i konkluzji, które odnoszą się do zróżnicowanych problemów. W mojej ocenie problematyka oceny szans i zagrożeń rozwoju sprzedaży polskich produktów rolno-spożywczych z oznaczeniami geograficznymi na rynku międzynarodowym powinna stanowić treść osobnego rozdziału monografii. Zgodnie z przyjętym układem celów i hipotez, efekty tej części pracy mają związek z realizacją trzech celów szczegółowych (C5, C6 i C7) oraz mają stanowić podstawę do weryfikacji dwóch hipotez (H1 i H2).

Punkt wyjścia dla wypełnienia wskazanych powyżej celów stanowiło ustalenie danych wejściowych dla analiz przeprowadzonych w dalszej części tego rozdziału, a zwłaszcza liczby i udziałów procentowych krajów UE w oznaczeniach geograficznych chronionych umowami handlowymi. Ważną obserwacją tych analiz było przede wszystkim wskazanie zróżnicowanego udziału poszczególnych grup produktów z oznaczeniami geograficznymi w eksporcie UE do krajów trzecich (niestety, dane z tab. 5.1 odnoszą się do 2010 r.). Daje się tu zauważyć dwie skrajne sytuacje, tj. bardzo wysokiego udziału wina oraz bardzo niewielkiego udziału produktów rolnych i środków spożywczych.

W ramach tej części pracy przedstawiono wartości współczynników korelacji Persony, wykresy rozrzutu oraz efekty segmentacji (grupowania) krajów UE-28 (metodą aglomeracyjną) dla dwóch par zmiennych, tj. udziału w eksporcie rolno-spożywczym UE i udziału w całkowitej liczbie unijnych oznaczeń geograficznych chronionych w UE oraz

Kowal

udziału w eksporcie produktów rolno-spożywczych UE i udziału w liczbie unijnych oznaczeń geograficznych chronionych na mocy umów nowej generacji i DCFTA. Część z tych obliczeń (statystyk) wykonano jedynie na podstawie danych ogółem, a część dla danych ogółem i w podziale na grupy produktów rolno-spożywczych.

Dla pierwszej pary zmiennych, tj. udziału w eksporcie rolno-spożywczym UE i udziału w całkowitej liczbie unijnych oznaczeń geograficznych chronionych w UE, Habilitantka zidentyfikowała *istnienie umiarkowanej dodatniej korelacji pomiędzy udziałem w całkowitym eksporcie artykułów rolno-spożywczych UE a udziałem w liczbie oznaczeń geograficznych zarejestrowanych w systemie unijnym przez jej kraje członkowskie*. Ta zależność wykazała jednak swoją zmienność dla poszczególnych grup produktów rolno-spożywczych. Wysoka wartość współczynnika korelacji ujawniła się w przypadku eksportu wyrobów winiarskich i napojów alkoholowych, a słaba korelacja w przypadku produktów pochodzenia zwierzęcego (patrz tab. 5.6). Wykresy rozrzutu pomiędzy obiema zmiennymi (analizowanymi na poziomie danych ogółem) pozwoliły zidentyfikować kraje, które silnie odchylają się w zakresie wyznaczonej relacji. Sytuacja ta dotyczy przede wszystkim Holandii i Niemiec. Zaproponowana interpretacja tych odchylen (patrz s. 169) jest nieuzasadniona w świetle dokonanych analiz statystycznych. W monografii nie przedstawiono danych potwierdzających zależność między udziałem w eksporcie artykułów rolno-spożywczych a efektywnością, innowacyjnością i zaawansowaniem technologicznym metod produkcji rolnej.

W zakresie oceny drugiej relacji, między udziałem w eksporcie produktów rolno-spożywczych UE i udziałem w liczbie unijnych oznaczeń geograficznych chronionych na mocy umów nowej generacji i DCFTA, uzyskane wyniki badań pozwoliły Habilitantce na zidentyfikowanie *wysokiej dodatniej korelacji pomiędzy udziałem krajów członkowskich w eksporcie rolno-spożywczym Unii Europejskiej do krajów trzecich a liczbą oznaczeń geograficznych chronionych na podstawie umów handlowych UE*. W tym przypadku zidentyfikowana siła związku wykazała mniejszą zmienność współczynników korelacji dla poszczególnych grup produktów rolno-spożywczych. Tu także dała się zauważyć słabsza wartość współczynnika korelacji w przypadku produktów pochodzenia zwierzęcego (patrz tab. 5.8). Wykresy rozrzutu pomiędzy obiema zmiennymi (również analizowanymi na poziomie danych ogółem) pozwoliły zidentyfikować podobne odchylenia, co zostało zinterpretowane w sposób podobny jak przy poprzedniej analizie rozrzutu.

W ramach badań przedstawionych w rozdziale piątym dokonano także segmentacji krajów UE-28 według ich udziału w eksporcie rolno-spożywczym UE i udziału w całkowitej liczbie unijnych oznaczeń geograficznych chronionych w UE oraz udziału w eksporcie produktów rolno-spożywczych UE i udziału w liczbie unijnych oznaczeń geograficznych chronionych na mocy umów nowej generacji i DCFTA. W efekcie obu tych analiz uzyskano bardzo podobny podział krajów UE-28 na segmenty. Różnica w obu przypadkach dotyczy tylko jednego kraju, tj. Danii (patrz tab. 5.7 i 5.9). Zauważone w tym przypadku podobieństwo grupowania stanowi istotną wartość poznawczą, dającą podstawę do dalszych studiów, np. procesów i relacji zachodzących w polityce ochrony unijnych oznaczeń geograficznych. Stanowi to przedmiot rozważań następnego podrozdziału (patrz p. 5.2). W tych rozważaniach położony został akcent nie tylko na relacje (konflikty) zewnętrzne (kraje Unii a USA, czy też Australia), ale także na konflikty wewnątrz Unii (między krajami członkowskimi UE). Niestety, w zakresie tego wątku zabrakło bardziej pogłębionych studiów.

W ramach rozdziału piątego przedstawiono jeszcze wyniki kolejnych badań Habilitantki, które w swoim przedmiocie poruszają nieco inną problematykę w stosunku do tej wyznaczonej tytułem i celem głównym rozprawy (patrz p. 5.3). Były to badania bezpośrednio z *reprezentantami polskich grupy producenckich, których działalność koncentruje się na produktach z oznaczeniami geograficznymi typu ChNP i ChOG*. Celem tych badań było *zidentyfikowanie szans i barier rozwoju polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych posiadających oznaczenia geograficzne*, który został sformułowany jako cel szczegółowy C7. W ramach tego badania przeprowadzono 31 wywiadów indywidualnych typu PAPI. Wyniki tego badania pozwoliły zidentyfikować główne przeszkody (bariery) utrudniające rozwój eksportu produktów z oznaczeniami geograficznymi oraz główne korzyści z eksportu tych produktów. Przeprowadzone pomiary oparte zostały głównie na analizie częstości. Pomiar natężenia oceny zmiennych został dokonany jedynie w odniesieniu do barier rozwoju polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych posiadających oznaczenia geograficzne. Polegał on na sprawdzeniu stopnia uciążliwości barier eksportu. To badania ma charakter praktyczny i w takim zakresie sformułowane zostały wnioski (jako rekomendacje na rzecz rozwoju eksportu polskich produktów rolno-spożywczych posiadającymi oznaczenia geograficzne).

Do realizacji wskazanych celów badawczych (celu głównego i celów szczegółowych) wykorzystano różne metody badawcze, co nie powinno budzić większych wątpliwości. Praca została podzielona na dwie części, tj. *część teoretyczno-przeładową* oraz część empiryczną. Przyjęte metody w zakresie części teoretycznej monografii nie budzą żadnych wątpliwości, co wynika z jakościowego charakteru tej części badań. W zakresie badań empirycznych można zauważyć dość duże ich zróżnicowanie, co jest następstwem przyjętej problematyki badawczej, która odnosiła się zarówno do potrzeby analizy danych wtórnych, jak również danych pierwotnych (choć one wykorzystane zostały jedynie dla realizacji ostatniego celu C7). W tej drugiej części pracy daje się zauważyć poprawność wykorzystywanych metod badawczych, które w sposób właściwy dobrano do poszczególnych celów badawczych. Realizacja celów C4, C5 i C6 oparta została na metodach analizy danych zastanych oraz badań dokumentowych, a celu C7 na wywiadach bezpośrednich PAPI. W przypadku wywiadów bezpośrednich podjęto próbę przeprowadzenia badania wyczerpującego, tj. na pełnej populacji i uzyskano wysoki wskaźnik reakcji. Warto jednak zwrócić uwagę, iż w przypadku tego celu badawczego zabrakło stosownych studiów teoretycznych. Z tego powodu sam cel tych badań (C7) został sformułowany bardzo ogólnie, co nakazuje traktować je bardziej jako badanie eksploracyjne. W zasadniczej części badania, która związana była z weryfikacją hipotez badawczych (H1 i H2), posłużono się metodami statystycznymi, tj. zastosowano analizę korelacji Pearsona, statystyki opisowe, hierarchiczną analizę skupień z wykorzystaniem metody Warda. Użyteczność wskazanych metod statystycznych dla weryfikacji sformułowanych hipotez była dość zróżnicowana. Dla ostatecznego wniosku kluczowe okazały się analiza korelacji Pearsona oraz wykresy rozrzutu.

W *Zakończeniu* Habilitantka formułuje wnioski z pracy, które odniesione zostały do sformułowanych celów badawczych oraz hipotez. Swoje konkluzje Habilitantka sformułowała osobno do *części teoretycznej-przeładowej* oraz części empirycznej. W odniesieniu do *części teoretycznej-przeładowej* sformułowano 5 wniosków, z których dwa (nr 1 i 2) odnoszą się do C1, jeden (nr 3) do C2, jeden (nr 4) do C3, a ostatni (nr 5) najbardziej

odnosi się do celu głównej pracy. W odniesieniu do części empirycznej pracy sformułowano 7 wniosków, z których dwa pierwsze (nr 1 i 2) odnoszą się do C4, jeden (nr 3) do C5, dwa kolejne (nr 4 i 5) do C6 (a także hipotez H1 i H2), oraz dwa ostatnie (nr 6 i 7) do C7.

W przypadku wniosków sformułowanych do części teoretycznej-przeładowej należy uznać, iż są one poprawne. To, czego zabrakło w tych konkluzjach, to wyeksponowania marketingowego wymiaru stosowania oznaczeń geograficznych (C1) oraz rozwinięcia interpretacji kontrowersji i konfliktów wokół oznaczeń geograficznych w oparciu o różnice w podejściu do systemu ochrony oznaczeń geograficznych (C3). Brak uwzględnienia w studiach teoretycznych takich kategorii jak wartość marki, wizerunek marki, czy też kapitał marki, sprawił, iż ocena uzasadnienia ekonomicznego ograniczona została do problemu asymetrii informacji i reputacji producenta. Jeżeli uznać, iż oznaczenia geograficzne stanowią element składowy marki, to warto zwrócić uwagę, iż stają się one elementem kapitału marki, utożsamianego ze świadomością kategorii produktu, skojarzeniami nabywcy, jego postawami, a nawet lojalnością. Ograniczenie swobody wykorzystania nazw geograficznych stanowi problem dla komunikacji marketingowej producentów. Zawężenie w interpretacji kontrowersji i konfliktów wokół oznaczeń geograficznych, do konfliktów interesów (s. 209) jest zbyt dużym uproszczeniem problemu. Jak sama Habilitantka zauważyła, problem kontrowersji dotyczy nie tylko interesów ekonomicznych, ale stanowi problem różnic w interpretacji, czym są oznaczenia geograficzne i jaki powinien być system ich ochrony. Przeprowadzone w ramach pracy analizy wskazują, iż oznaczenia geograficzne z jednej strony są traktowane jako specyficzne, odrębne prawo własności, a z drugiej strony jako element znaku towarowego. Pochodną tych interpretacji staje się wizja systemu ochrony, ale nie tylko. Jej następstwem jest usankcjonowanie kolejnej bariery pozataryfowej.

W przypadku wniosków sformułowanych do części empirycznej również daje się zauważyć ich poprawność, przynajmniej w zakresie znacznej ich części. Wątpliwości budzi przede wszystkim pozytywna weryfikacja hipotezy H1 oraz wniosek nr 5. Zgodnie z zasadami falsyfikacji K. Poppera podstawę weryfikacji teorii stanowi m.in. relacja między zdaniem bazowym a zdaniami jednostkowymi. W tym przypadku wątpliwości budzi zmienność siły związku między udziałem w eksporcie rolno-spożywczym UE i udziałem w całkowitej liczbie unijnych oznaczeń geograficznych chronionych w UE w odniesieniu do różnych grup produktów rolno-spożywczych. W przypadku H1 wysoką wartość współczynnika korelacji ujawniła się tylko w odniesieniu do eksportu wyrobów winiarskich i napojów alkoholowych. W przypadku innych grup produktów było już gorzej. Należy zatem zastanowić się, czy hipoteza H1 jest prawdziwa, jeżeli przyjęta relacja (korelacje) nie ujawniła się silnie w przypadku wszystkich pozostałych grup produktów. W przypadku hipotezy H1 te wątpliwości szczególnie budzi niska wartość współczynnika korelacji dla produktów pochodzenia zwierzęcego. W odniesieniu do hipotezy H2 daje się zauważyć wzrost siły korelacji między wskazanymi powyżej zmiennymi do poziomu umiarkowanego, ale w dalszym przypadku ujawnia się słabsza relacja między udziałem w eksporcie do krajów trzecich produktów pochodzenia zwierzęcego a udziałem w całkowitej liczbie unijnych oznaczeń geograficznych chronionych.

Analiza wykresów rozrzutu pomiędzy zmiennymi (na poziomie danych ogólnych) pozwala zidentyfikować kraje, które silnie odchylają się od wyznaczonej relacji, tj. relacji między udziałem w całkowitym eksporcie artykułów rolno-spożywczych UE a udziałem w

M. Kowal

liczbie oznaczeń geograficznych zarejestrowanych w systemie unijnym. Sformułowane w ramach wniosku nr 5 uzasadnienie zaobserwowanych odchyleń, np. dla takich krajów, jak Holandia i Niemcy, jest nieuzasadnione w świetle dokonanych analiz. W monografii nie przedstawiono danych potwierdzających zależność między udziałem w eksporcie artykułów rolno-spożywczych a efektywnością, innowacyjnością i zaawansowaniem technologicznym metod produkcji rolnej.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na wnioski nr 6 i nr 7. Choć zostało przeprowadzone badanie ilościowe i sformułowane na jego podstawie konkluzje, to w mojej ocenie słabe jest osadzenie przeprowadzonego badania chociażby w studiów literaturowych i analizach dokumentacji, nawet tych, które zostały przeprowadzone w pierwszym rozdziale pracy. W pracy dokonano identyfikacji korzyści związanych ze stosowaniem oznaczeń geograficznych, ale nie pokrywają się one z zakresem pomiarów wyznaczonych kwestionariuszem wywiadu. Ponadto problematyka barier w sprzedaży produktów z oznaczeniami geograficznymi jest jednak słabo zarysowana w pracy. Ta część badania jest zatem w sposób niewystarczający osadzona w studiach teoretycznych.

Dokonując oceny ogólnej monografii (całości przeprowadzonego postępowania badawczego) należy zwrócić uwagę, iż praca jest oryginalnym opracowaniem naukowym, wypełniającym lukę badawczą w zakresie oznaczeń geograficznych, rozpatrywanych z perspektywy handlu międzynarodowego produktami rolno-spożywczymi i polityki handlowej. Całość opracowania jest spójna w zakresie tematyki, celu głównego oraz celów szczegółowych od C1 do C6. Z tej perspektyw zostały dokonane studia teoretyczne, analiza danych zastanych i dokumentacji. Z wykorzystaniem metod statystycznych podjęta została próba weryfikacji hipotez badawczych, które podejmowały problem identyfikacji relacji między udziałem w eksporcie rolno-spożywczym UE a udziałem w całkowitej liczbie unijnych oznaczeń geograficznych chronionych.

Dokonując oceny monografii z perspektywy kryteriów sformułowanych w art. 219 ust.1 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku, należy stwierdzić, iż osiągnięciami naukowymi, które można rozpatrywać w kategoriach wkładu w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse są:

- identyfikacja na gruncie teoretycznym głównych uzasadnień ekonomicznych dla stosowania oznaczeń geograficznych w handlu produktami rolno-spożywczymi, które przedstawione zostały w postaci korzyści oraz kosztów, ujmowanych osobno dla producenta (gestora) i konsumenta;
- identyfikacja aspektów regulacyjnych stosowania oznaczeń geograficznych produktów rolno-spożywczymi w handlu międzynarodowym, które to aspekty określone zostały przede wszystkim z perspektywy polityki Unii Europejskiej (co też jest zgodne z tytułem pracy);
- identyfikacja znaczenia oznaczeń geograficznych produktów rolno-spożywczymi dla rozwoju relacji handlowych Unii Europejskiej z krajami trzecimi; w świetle uzyskanych wyników badań, elementem podnoszącym znaczenie oznaczeń geograficznych produktów rolno-spożywczymi jest przede wszystkim wykazana współzależność pomiędzy udziałem w eksporcie do krajów trzecich produktów rolno-spożywczymi a udziałem w całkowitej liczbie unijnych, chronionych oznaczeń geograficznych;

- identyfikacja segmentów krajów UE według udziału w eksporcie produktów rolno-spożywczych i udziału w całkowitej liczbie unijnych, chronionych oznaczeń geograficznych; efektem tej analizy jest wyodrębnienie grup krajów UE, które przynajmniej z teoretycznego punktu widzenia powinny w różnym stopniu być zainteresowane (motywowane) rozwojem systemu oznaczeń geograficznych produktów.

Większość z wskazanych powyżej osiągnięć odnosi się do sformułowanych celów. Wskazane w pracy uzasadnienia ekonomiczne dla stosowania oznaczeń geograficznych w handlu produktami rolno-spożywczymi sprawiają, że oznaczenia geograficzne postrzegane są zarówno w kategoriach szans dla rozwoju eksportu produktów rolno-spożywczych, jak również barier. Z drugiej strony ujawnia się problem teoretyczny, związany z różnicami w interpretacji, czym są oznaczenia geograficzne i jaki powinien być system ich ochrony. Przeprowadzone w pracy analizy wskazują, iż oznaczenia geograficzne z jednej strony są traktowane jako specyficzne, odrębne prawo własności, a z drugiej strony jako element znaku towarowego.

Zaobserwowana w wyniku przeprowadzonych badań współzmiennosc (zależność) pomiędzy udziałem krajów członkowskich w eksporcie rolno-spożywczym a zakresem ochrony oznaczeń geograficznych pochodzących z tych krajów jest zauważalna, ale problemem pozostaje to, na ile stanowi ona konkluzję o charakterze teoretycznym. W świetle przeprowadzonych analiz statystycznych nie można przyjąć, iż zależność ta jest powszechna w odniesieniu do wszystkich grup produktów rolno-spożywczych i wszystkich rozpatrywanych krajów.

Za osiągnięcie naukowe należy uznać też podział na grupy krajów UE w wymiarze udziału w eksporcie produktów rolno-spożywczych i udziału w całkowitej liczbie unijnych, chronionych oznaczeń geograficznych. Podział ten stanowić może punkt wyjścia dla przyszłych studiów problematyki miejsca oznaczeń geograficznych w relacjach handlowych Unii Europejskich.

Ocena aktywności naukowej oraz innych osiągnięć naukowych Habilitantki

Ocena aktywności naukowej Habilitantki dokonana została na podstawie analizy jej dorobku publikacyjnego, udziału w konferencjach naukowych, projektach badawczych i ekspertyzach naukowych, współpracy międzynarodowej, aktywności naukowej w innych jednostkach naukowych i prac redakcyjnych. W tej części zostanie też dokonana analiza wybranych publikacji dorobku naukowego, niewchodzącego w skład osiągnięcia naukowego.

Na dorobek publikacyjny Habilitantki, po uzyskaniu stopnia doktora, składa się 60 publikacji, w tym 1 monografia, 1 redakcja monografii naukowej, 16 rozdziałów w monografiach naukowych, 7 rozdziałów w materiałach konferencyjnych oraz 35 publikacji w czasopiśmie (w tym 2 publikacje w czasopiśmie znajdujących się w bazie JCR i posiadających *Impact Factor* oraz 1 publikacja indeksowana przez Web of Science). W większości są to opracowania samodzielne. W tym zestawieniu jest 5 publikacji współautorskich, którymi są 3 publikacje w czasopiśmie, 1 rozdział w monografii naukowej oraz 1 redakcja monografii naukowej. W dorobku naukowym Habilitantki znajduje się 9

W. Kowal

publikacji anglojęzycznych, w tym 1 rozdział w monografii naukowej, 3 rozdziały w materiałach konferencyjnych oraz 5 publikacji w czasopiśmie (2 publikacje w czasopiśmie znajdujących się w bazie JCR i posiadających *Impact Factor*). Połowa z wszystkich publikacji ukazała się poza ośrodkami, które reprezentowała Habilitantka. Analiza powyższych danych ilościowych pozwala uznać, iż Habilitantka w okresie po uzyskaniu stopnia doktora wykazała się wystarczającą aktywnością publikacyjną (w ujęciu ilościowym), która obejmuje publikacje anglojęzyczne, znajdujące się w bazie JCR oraz indeksowane w bazach Web of Science i Scopus.

Ilościowe zestawienie cytowań dorobku publikacyjnego Habilitantki (bez autocytowań, stan na dzień 17.10.2021 r.), według UEK wynosi 118 i odnosi się do 25 publikacji. Oczywiście jest, iż statystyki te będą różnić się w przypadku baz Web of Science czy Scopus. Liczba tych cytowań w bazie Web of Science wynosi 25 (odnosi się do 3 publikacji), a w bazie Scopus wynosi 7 (dotyczy 2 publikacji). Zidentyfikowany indeks Hirscha waha się w przedziale od 2 do 6, w zależności od uwzględnianej bazy indeksacyjnej. Według UEK wynosi on 6, w bazie Web of Science wynosi 3, a w Scopus wynosi 2. Najczęściej cytowana publikacją Habilitantki jest artykuł *European Union Agri-food Quality Schemes for the Protection and Promotion on Geographical Indications and Traditional Specialities: an Economic Perspective*, *Folia Horticulturae* (2014), który był cytowany w 39 publikacjach (wg Web of Science w 18, a bazy Scopus w 4 publikacjach). Warto zwrócić uwagę, iż wskazana publikacja jest samodzielnym opracowaniem Habilitantki. W dorobku Habilitantki znajdują się jeszcze dwie publikacje, które według baz Web of Science oraz Scopus były wielokrotnie cytowane (tj. *International Trade Disputes over Renewable Energy the Case of the Solar Photovoltaic Sector*, *Energies*, 2020 oraz *Education for Sustainable Development - the Case of Massive Open Online Courses*, *Sustainability*, 2020). W przypadku pozostałych publikacji (głównie polskojęzycznych), częstotliwość cytowań waha się od 1 do 11. Analiza cytowań publikacji Habilitantki pozwala zauważyć, iż mają one miejsce w publikacjach polsko- i anglojęzycznych. Na tej podstawie należy uznać, iż dorobek publikacyjny Habilitantki jest zauważalny i jest uwzględniany w innych publikacjach (także zagranicznych).

Dokonując merytorycznej oceny dorobku publikacyjnego należy na wstępie zwrócić uwagę, iż Habilitantka sytuuje go w dyscyplinie ekonomia i finanse, który w ujęciu przedmiotowym koncentruje się na problematyce międzynarodowych stosunków gospodarczych, a w szczególności polityki handlowej i jej środków, protekcjonizmu w handlu rolno-spożywczym, konfliktów handlowych oraz procesów liberalizacji międzynarodowej wymiany handlowej. Habilitantka swoje efekty publikacyjne lokuje w trzech obszarach badawczych, które określiła jako:

- Obszar badawczy 1: *Protekcjonizm i procesy liberalizacji w światowym handlu artykułami rolno-spożywczymi,*
- Obszar badawczy 2: *Czynniki i bariery rozwoju polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych,*
- Obszar badawczy 3: *Handel międzynarodowy i edukacja ekonomiczna a problemy zrównoważonego rozwoju.*

Dla zilustrowania swoich osiągnięć naukowych w zakresie każdego z tych obszarów badawczych Habilitantka załączyła do dokumentacji 14 publikacji.

Pierwszy z tych obszarów (pt. *Protekcjonizm i procesy liberalizacji w światowym handlu artykułami rolno-spożywczym*) Habilitantka wskazała jako wiodący. Prowadzone w ramach tego nurtu badania koncentrują się zwłaszcza na określeniu przyczyn oraz form protekcjonizmu występującego w międzynarodowej wymianie produktami rolno-spożywczymi, a w szczególności na przesłankach i skali wykorzystania środków para- i pozataryfowych, których znaczenie wzrasta wraz z obniżaniem poziomu ochrony celnej. Z tego obszaru badawczego do dokumentacji załączonych zostało 5 publikacji (z lat 2012-2018), w tym jedna anglojęzyczna. Wszystkie te publikacje mieszczą się w zakresie wskazanego nurtu badawczego. Poza tym, wszystkie te publikacje mają charakter empiryczny. Analiza bibliometryczna wskazanych publikacji pozwala zauważyć, iż efekty badań tego obszaru nie są zbyt często przytaczane w innych publikacjach.

Dla zilustrowania drugiego obszaru badawczego (pt. *Czynniki i bariery rozwoju polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych*) Habilitantka załączyła kolejne 4 publikacje, w tym jedną anglojęzyczną (z lat 2010-2017). Ten nurt badawczy obejmuje problemy rozwoju polskiego eksportu artykułów rolno-spożywczych. Wszystkie te publikacje mają charakter empiryczny. Analiza bibliometryczna wskazanych publikacji pozwala zauważyć, iż w tym zestawie znalazła się najczęściej cytowana publikacja Habilitantki (także według bazy Web of Science). Dwie inne publikacje również były cytowane. Z tej perspektywy można stwierdzić, iż efekty badawcze Habilitantki z tego obszaru są zauważalne, także w wymiarze międzynarodowym.

Trzeci ze wskazanych obszarów badań (tj. *Handel międzynarodowy i edukacja ekonomiczna a problemy zrównoważonego rozwoju*) jest stosunkowo nowym przedmiotem zainteresowania Habilitantki. W ramach tego nurtu przedmiotem zainteresowania były m.in. kwestie bezpieczeństwa żywnościowego krajów rozwijających się, rozwoju zielonej biotechnologii, a zwłaszcza inżynierii genetycznej roślin, handlu produktami związanymi z energią odnawialną (panele fotowoltaiczne) oraz nowe wyzwania stawiane edukacji na kierunkach ekonomicznych. Dla zilustrowania osiągnięć tego obszaru badawczego Habilitantka załączyła 5 kolejnych publikacji, w tym trzy anglojęzyczną (z lat 2014-2020). Dwie z tych publikacji zostały umieszczone w czasopismach posiadających Impact Factor. Wszystkie z tych publikacji mieszczą się w zakresie wskazanego nurtu badawczego i mają one charakter empiryczny. Analiza bibliometryczna wskazanych publikacji pozwala zauważyć, iż w tym zestawie znalazły się publikacje wielokrotnie cytowane, w tym dwie indeksowane w bazach Web of Science i Scopus. Również w tym przypadku można stwierdzić, iż efekty badawcze Habilitantki są zauważalne, także w wymiarze międzynarodowym..

Do innych aktywności naukowych Habilitantki należy zaliczyć udział w konferencjach naukowych. W okresie po uzyskaniu stopnia doktora, Habilitantka wzięła udział w 22 konferencjach, w tym 9 międzynarodowych, z których 3 odbyły się za granicą. Warto podkreślić jest to, iż w ostatnim czasie Habilitantka rozwinęła swój udział na konferencjach zagranicznych. Jej udział w 3 wskazanych konferencjach zagranicznych miał miejsce w latach 2018-2019. Poza wskazaną powyżej aktywnością konferencyjną,

Habilitantka wzięła jeszcze udział w 21 dorocznych konferencjach organizowanych przez jej Katedrę (w dokumentacji brakuje jednak szerszej informacji na ten temat).

W latach 2002-2020 Habilitantka uczestniczyła w 19 projektach (zespołach) badawczych realizowanych przez Katedrę Handlu Zagranicznego Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie (wcześniej Akademii Ekonomicznej w Krakowie), realizowanych w ramach badań statutowych katedry. Tematyka badawcza tych projektów dotyczyła problemów szeroko rozumianego handlu międzynarodowego i miejsca Polski w wymianie międzynarodowej. Innym obszarem aktywności był współudział w tworzeniu ekspertyz na zlecenie instytucji publicznych (tj. Ministerstwa Gospodarki w 2015 oraz Sądu Okręgowego w Opolu w 2018).

W obszarze współpracy międzynarodowej aktywności Habilitantki po uzyskaniu stopnia doktora polegała na odbyciu stażu badawczego (Grand Valey State University, Grand Rapids, Michigan, USA), udziale w organizacji międzynarodowej (Academy of International Business), wymienionych powyżej udziałach w konferencjach naukowych oraz na udziale w seminariach naukowych (w Batumi Shota Rustaveli State University, Batumi Gruzja, w 2017 i 2019 r.). Habilitantka ma w swoim dorobku jeszcze wiele innych aktywności międzynarodowych, ale mają one charakter dydaktyczny.

Kolejnym obszarem aktywności Habilitantki jest pełnienie funkcji recenzentów dla 9 czasopism (w tym 3 zagranicznych, m.in. indeksowanych w bazie Scopus) oraz konferencji międzynarodowych (aktywność ta odnosiła się do 3 konferencji międzynarodowych, w tym 2 zagranicznych). Habilitantka jest ponadto członkiem komitetów redakcyjnych dwóch czasopism, w tym jednego zagranicznego.

Habilitantka swoją aktywność naukowo-dydaktyczną prowadziła również poza macierzystą uczelnią (Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie), zarówno na uczelniach krajowych, jak i zagranicznych. Efekty stażu badawczego w Grand Valley State University (Grand Rapids, Michigan, USA, 2000) zostały uwidocznione w dwóch publikacjach polskojęzycznych. W zakresie aktywności naukowej w uczelniach krajowych, Habilitantka realizowała zadania naukowe i dydaktyczne w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (wcześniej: Krakowska Szkoła Wyższa im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego). Efektem publikacyjnym tego zaangażowania są 2 inne publikacje. Innym ośrodkiem jest jeszcze Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie, a efektem tego zaangażowania jest jedna publikacja wydana w pracach naukowych tej Uczelni.

Analiza całości aktywności naukowej pozwala stwierdzić, iż Habilitantka wykazała się istotną aktywnością naukową, która na dodatek była zróżnicowana i polegała nie tylko na publikowaniu opracowań naukowych, czy też udziałach w konferencjach naukowych, ale także na recenzowaniu publikacji, pełnieniu funkcji członka komitetów redakcyjnych czasopism oraz udziale w stażach badawczych. W większości przypadków zaangażowanie to miało także wymiar międzynarodowy. Ponadto, część z tej aktywności była realizowana w innych uczelniach, w tym w uczelni zagranicznej. Jedynie w przypadku udziału w zespołach badawczych, zaangażowanie Habilitantki jest ograniczone do macierzystej uczelni.

Pozostały dorobek Habilitantki

Na dorobek dydaktyczny i organizacyjny Pani dr Agnieszki Hajdukiewicz składają się przede wszystkim aktywności związane z przygotowaniem programów i prowadzeniem zajęć dydaktycznych, udziałem w programach mobilnościowych dla nauczycieli akademickich (Socrates-Erasmus oraz Erasmus Plus), udziałem w projekcie dydaktycznym, opieką promotorską nad studentami, pełnieniem funkcji koordynatora różnych programów. W tej działalności daje się zaobserwować zaangażowanie Habilitantki także w działania o zasięgu międzynarodowym.

W świetle danych zawartych w dokumentacji, Habilitantka jest autorką 53 kart przedmiotów oraz prowadziła zajęcia z 13 przedmiotów (w tym jednego w j. angielskim) realizowanych na różnych poziomach studiów (licencjackie, magisterskie i podyplomowe). Przedmioty te związane są przede wszystkim z kierunkiem Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze.

Pani dr Agnieszka Hajdukiewicz uczestniczyła w trzech programach wymiany wykładowców (w programu Erasmus i Erasmus+), w trakcie których prowadziła wykłady i wymieniała się doświadczeniami z pracownikami zagranicznych uczelni.

Za ważne osiągnięcie Pani dr Agnieszki Hajdukiewicz należy uznać jej udział w projekcie pt. *DIGI4Teach, Challenges and practices of teaching economic disciplines in era of digitalization*, finansowanym w drodze konkursu z programu Erasmus+, którego koordynatorem był University of Zagreb, Faculty of Economics & Business. Celem projektu było wymiana doświadczeń dotyczących wyzwań i praktyk nauczania dyscyplin ekonomicznych (rachunkowość, handel międzynarodowy i turystyka) w dobie cyfryzacji. Pani dr Agnieszka Hajdukiewicz pełniła również obowiązki koordynatora programu MBA (prowadzonego we współpracy przez Krakowską Szkołę Biznesu UEK i Uniwersytet w Sztokholmie), współpracy międzynarodowej katedry oraz koordynowała wizyty wykładowców zagranicznych.

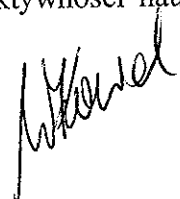
Sprawowała także funkcję promotora 464 prac dyplomowych, w tym 242 prac magisterskich, oraz przygotowała 252 recenzji prac dyplomowych (w tym 158 recenzji prac magisterskich).

Całość wskazanej powyżej aktywności dydaktycznych i organizacyjnych oceniam pozytywnie. Godne podkreślenia jest to, iż Habilitantka wykazała się także aktywnością międzynarodową w obszarze dydaktyki.

Konkluzja

Przegląd wskazanych osiągnięć naukowych Habilitantki oraz jej aktywności naukowej pozwala mi na sformułowanie oceny końcowej. **Moja ocena osiągnięć naukowych Pani dr Agnieszki Hajdukiewicz jest pozytywna.**

Podstawowym warunkiem uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego jest, poza stopniem doktora; posiadanie w dorobku osiągnięcia naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny (...) oraz wykazanie istotnej aktywności naukowej

realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej (...), w szczególności zagranicznej. W mojej ocenie Pani dr Agnieszka Hajdukiewicz wykazała się osiągnięciami naukowymi, które należy rozpatrywać w kategoriach wkładu w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse. W zakresie oceny całości aktywności naukowej mogę stwierdzić, iż Pani dr Agnieszka Hajdukiewicz wykazała się istotną aktywnością naukową, która na dodatek była zróżnicowana, a w wielu przypadkach zaangażowanie to miało wymiar międzynarodowy. Ponadto, część z tej aktywności była realizowana w innych uczelniach, w tym w uczelni zagranicznej.

W świetle dokonanych powyżej ocen osiągnięć naukowych i aktywności naukowej Pani dr Agnieszki Hajdukiewicz stwierdzam, iż spełnia ona warunki wymagane do uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse (zgodnie z art. 219 ust.1 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku stopień doktora habilitowanego). Opiniuję pozytywnie wniosek o nadanie Pani dr Agnieszce Hajdukiewicz stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse przez Radę Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kowal', is written in a cursive style.